

Ks. WOJCIECH KAMCZYK
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Teologiczny

Chrześcijaństwo w Afryce Prokonsularnej.
Sprawozdanie ze spotkania Sekcji Patrystycznej
przy Komisji ds. Nauki Katolickiej Konferencji Episkopatu Polski
(Kalisz, 18–20 września 2018)

W siedzibie Wyższego Seminarium Duchownego diecezji kaliskiej w dniach 18–20 września 2018 r. odbyło się tegoroczne spotkanie Sekcji Patrystycznej przy Komisji ds. Nauki Katolickiej Konferencji Episkopatu Polski. Gospodarzem zjazdu był ks. dr hab. prof. UAM Michał Kieling. Temat spotkania i sympozjum brzmiał: *Chrześcijaństwo w Afryce Prokonsularnej*. W trakcie spotkania zaplanowano także wręczenie księgi pamiątkowej panu dr. Stanisławowi Kalinkowskiemu, emerytowanemu pracownikowi Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, znanemu lektorowi języków klasycznych i tłumaczowi wielu dzieł Ojców Kościoła, zwłaszcza zaś pism Orygenesusa.

Zjazd rozpoczął się już we wtorek, 17 września powitalną kolacją. W środę, po śniadaniu, otwarto obrady. Najpierw przewodniczący Sekcji, ks. prof. dr hab. Bogdan Czyżewski, powitał wszystkich zgromadzonych, wprowadził krótko w tematykę obrad, przypomniał ich porządek oraz podał najważniejsze ogłoszenia organizacyjne. Pierwszej części obrad przewodniczył ks. prof. dr hab. Bogdan Czesz. Najpierw głos zabrał ks. dr Stanisław Adamiak z Uniwersytetu Warszawskiego. W wykładzie inauguracyjnym, zatytułowanym *Od Scypiona do Belizariusza. Rzymianie w Afryce Północnej*, wprowadził w zagadnienia związane z chrześcijaństwem i Afryką Prokonsularną. Przypomnił potrójne rozumienie pojęcia „Afryka” w starożytności i przedstawił pokrótce dzieje rzymskiego panowania w tym rejonie świata. Następnym prelegentem był ks. dr Arkadiusz Nocoń (Rzym), który zaprezentował wykład *Męczennicy Afryki Północnej w «Martyrologium Rzymskim»*. Odnosząc się do postaci męczenników afrykańskich wzmiankowanych przez *Martyrologium Rzymskie*, swoje wystąpienie zogniskował wokół pięciu zagadnień: geografii męczeństwa (a więc miejscowości i rejonów, gdzie miały one miejsce), osób (wskazał na to, kim byli męczennicy, z jakich „stanów” społecznych pochodzili, czym się wcześniej zajmowali), przyczyn męczeństwa (zwłaszcza drugorzędnych, które nie były motywowane wiarą w Jezusa Chrystusa), form męczeństwa oraz zachowania się męczenników (*Martyrologium Rzymskie* wspomina nie tylko chwalebne zachowania, ale mówi też o słabościach i strachu, który ostatecznie pokonali). Ostatnim mówcą sesji przedpołudniowej był ks. dr hab. Marcin Wysocki (Lublin). Jego wystąpienie zatytułowane było: „*Czyż i Afryka nie jest pełna ciał świętych męczenników?*” (*Augustyn, Ep. 78,3*). *Męczeństwo jako rys duchowości Afryki Północnej*. Zwrócił w nim uwagę, że w opisach męczeństw odnaleźć można podkreślenie wartości oddania życia w imię Chrystusa, wyjątkowość męczenników polega na szczególnej wadze ich świadectwa, które miało służyć zbudowaniu chrześcijan. Część przedpołudniową obrad zakończyła dyskusja.

Po przerwie uczestnicy zjazdu udali się autokarem do Narodowego Sanktuarium św. Józefa w Kaliszu, gdzie najpierw dzięki uprzejmości kustosa mogli zapoznać się pokrótce z historią miejsca, a następnie uczestniczyli we mszy św. sprawowanej pod przewodnictwem biskupa kaliskiego Edwarda Janiaka.

Po powrocie do seminarium, obiedzie i przerwie obrady zostały wznowione o godz. 16.00. Sesję popołudniową poprowadził o. prof. dr hab. Leon Nieścior OMI. Najpierw swój wykład, zatytułowany *Jakimi językami posługiwali się chrześcijanie Afryki Prokonsularnej? Analiza wybranych tekstów Tertuliana, św. Cypriana i św. Augustyna*, przedstawił ks. dr hab. Waldemar Turek (Rzym). Wśród wykorzystywanych w starożytnej Afryce języków wymienił fenicki, grecki i łaciński. O języku fenickim niewiele można powiedzieć, wykorzystywany był przez chrześcijan w głębi kontynentu, ale był dość popularny. Augustyn zaświadcza, że w wielu regionach potrzebuje tłumacza dla swojej duszpasterskiej działalności. Nieliczne świadectwa dotyczą także języka greckiego, chrześcijanie posługujący się greką w Afryce stanowili zdecydowaną mniejszość. Natomiast język łaciński jako język chrześcijan utrwała się najpierw w Kartaginie. To, że stał się językiem Kościoła, zawdzięczamy właśnie Afryce Prokonsularnej. Ks. Turek zwrócił jednak uwagę, że spotkać można było w Afryce trzy poziomy znajomości łaciny: elegancką (oficjalną, stosowaną najczęściej w dokumentach, księgach, listach), nieco prostszą (bardziej zrozumiałą, stosowaną w kazaniach) oraz najprostszą, którą posługiwał się niewykształcony lud (najmniej świadectw pisanych). Drugim prelegentem sesji popołudniowej był ks. dr hab. prof. UPJPII Jan Żelazny (Kraków). Tytuł jego wystąpienia brzmiał: *Recepcja synodów kartagińskich św. Cypriana w Asyryjskim Kościele Wschodu w VIII wieku*. Mówca zwrócił uwagę na zmagania wschodniego Kościoła w VIII wieku z islamem i z wieloma wewnętrznymi problemami z tym związanymi, stąd też poszukiwania dróg rozstrzygnięcia pewnych napięć w oparciu o doświadczenie Kościoła afrykańskiego.

Po krótkiej dyskusji i przerwie rozpoczęła się uroczystość wręczenia Księgi Jubileuszowej (okolicznościowego tomu „Vox Patrum”) panu dr. Stanisławowi Kalinkowskiemu, emerytowanemu pracownikowi Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Po wprowadzeniu ks. prof. dr. hab. Bogdana Czyżewskiego życiorys jubilata oraz osiągnięcia naukowe przedstawił ks. prof. dr. hab. Piotr Szczur, były redaktor naczelny „Vox Patrum”, on też zaprezentował Księgę Jubileuszową. Laudację wygłosił ks. prof. dr. hab. Marek Starowieyski, przyjaciel i współpracownik jubilata. Następnie wręczono Księgę Jubileuszową, a swoje gratulacje i podziękowania p. Kalinkowskiemu złożyli przedstawiciele różnych ośrodków naukowych oraz jego przyjaciele i uczniowie. Byli wśród nich ks. dr. hab. Tomasz Skibiński i o. prof. dr. hab. Leon Nieścior z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, ks. prof. dr. hab. Mariusz Szram z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, ks. dr. hab. Waldemar Turek z Rzymu, ks. prof. dr. hab. Paweł Wygralak z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ks. prof. dr. hab. Jan Żelazny odczytał bardzo osobisty list ks. prof. dr. hab. Edwarda Stańka z Krakowa, który ze względu na stan zdrowia nie mógł być obecny na uroczystości. Na zakończenie głos zabrał sam wyraźnie wzruszony jubilat, który podziękował za wyróżnienie i wszystkie życzliwe słowa dotyczące jego działalności naukowej, dydaktycznej i translatorskiej. Szczególne podziękowania, wyrażone w języku Homera, skierował pod adresem ks. prof. Starowieyskiego. Uroczystość zakończyło wspólne świątowanie przy stole.

Drugi dzień zjazdu rozpoczęła Eucharystia pod przewodnictwem ks. bpa seniora Stanisława Napierały, który wygłosił również homilię. O godz. 9.00 rozpoczęła się pierwsza część sesji przedpołudniowej, której przewodniczył ks. prof. dr. hab. Norbert Widok z Opola. Jako pierwszy swoje wystąpienie „*Ad Quirinum*” św. Cypriana z Kartaginy –

„*Testimonia*” w Kościele kartagińskim zaprezentował ks. prof. dr hab. Leszek Misiarczyk (Warszawa). Omówił on kwestię tworzenia i przekazywania „testimoniów”, wypisów ze Starego i Nowego Testamentu w Kościele afrykańskim na przykładzie dzieła św. Cypriana. Drugi prelegent, ks. dr Dariusz Zalewski (Ełk), podjął temat *Rola i zadania prezbiterów we wspólnocie kościelnej w świetle pism Tertuliana*. Zaprezentował najważniejsze pojęcia, którymi w odniesieniu do kapłanów posługiwał się Tertulian, rozumiejący Kościół w duchu św. Pawła, tj. jako żywy organizm, Ciało Chrystusa. Po krótkiej dyskusji nastąpiła przerwa na kawę.

Następnie głos zabrał ks. dr Wojciech Kamczyk (Katowice), występując z referatem *Św. Augustyn i religijność pogańska późnej starożytności*. Autor zwrócił uwagę na ciągłe i realne niebezpieczeństwo mieszania się religijności pogańskiej z chrześcijańską, którego świadectwem są homilie biskupa Hippony, zwłaszcza głoszone w dni Kalend Stycznio-wych. Ukazał obraz pogaństwa prezentowany przez „doktora łaski” oraz najważniejsze niebezpieczeństwa związane z praktykami pogańskimi, takimi jak kult bożków i wróż-biarstwo. Ostatni prelegent, ks. dr hab. Paweł Wygralak (Poznań), omówił temat *Działal-ność ojców Afryki Prokonsularnej na rzecz budowania społeczeństwa chrześcijańskiego*. Podkreślił wartość świadectwa męczenników, dbałość o kwalifikacje moralne i intelek-tualne kleru, a także kwestie organizacyjne. Odnosząc się do przedmówcy, wskazał, że poważny problem stanowiło pogaństwo, zwłaszcza zabobony i przywiązanie do dawnej religijności. Tę część sesji również zamknęła dyskusja.

Następnie głos zabrał ks. prof. dr hab. Bogdan Czyżewski, który podsumował obrady, zapowiedział termin i temat kolejnego zjazdu, przedstawił kilka ogłoszeń organizacyj-nych, a także podziękował gospodarzom, żegnając wszystkich uczestników i zapraszając za rok do Ełku.